

Μολιέρου¹, ὃν ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Νεαπόλει. Μεσσήνη ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας, παριστώσι χριστιανὰς γυναῖκας, ὑπὸ πειρατῶν ἐκποιουμένας καὶ δούλας τοῦ ἀγοράζοντος αὐτὰς χριστιανοῦ δεσπότη: Ὁ δὲ Μολιέρος, ὁ κωμωδοποιήσας τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1653, παρέστησε βεβαίως σκηνὰς συγχρονούς ἢ μικρόν πρό αὐτοῦ συμβάσας².

Ἡ δὲ πανίσχυρος κατὰ τὸν Μέσον Αἰῶνα Ἐκκλησία, ἡ ρίψασα τὴν Εὐρώπην κατὰ τῆς Ἀσίας ὑπὲρ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, τί ἄρα γε ἐπραττεν ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν δούλων; Μάτην ζητεῖ τις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σταροφορίαν κατὰ τῶν δεσποτῶν. Οἱ εὐαγγελικοὶ χρόνοι τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (590—604), ὅστις ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον διὰ τοῦ παραδείγματος, ἀπελευθερῶν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ δούλους καὶ ἐκποιῶν τὰ ἱερὰ σκεύη πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, εἶχον ἤδη παρέλθει ἀνεπιστρεπτεῖ. Ὅποια δὲ μεταβολὴ ἐν ταῖς ιδέαις καὶ τοῖς ἡθεσιν, ἀπὸ Γρηγορίου μέχρι Λέοντος τοῦ Γ', τοῦ στέφαντος αὐτοκράτορα τὸν Μέγαν Κάρολον (800), ἐν χρονικῷ διαστήματι ἡττονι δύο αἰῶνων!

Ἡ Ἐκκλησία καὶ θέλουσα δὲν ἠδύνατο πλέον τὰ καταργήσῃ τὴν μισαρὰν δουλείαν, διότι αὐτὴ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, παρὰ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀδελφότητος, συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν δεσποτῶν. Ὁ Ἀγγλος Ἀλκουῖνος, τὸ σέμνωμα τῆς Παλατινῆς Σχολῆς τοῦ Μεγάλου Καρόλου καὶ τῆς ἀκαδημείας αὐτοῦ, ὁ Ἀλκουῖνος, ὁ θανὼν τῷ 801, εἶχεν 20000 δούλους! Ὁ δὲ βιογράφος αὐτοῦ δικαιολογεῖ τὸν ἄδρα παρατηρῶν ὅτι οἱ δούλοι ἐκεῖνοι ἀνῆκον ταῖς μοναῖς, ὃν ὁ Ἀλκουῖνος ἦν ἡγούμενος³. Πᾶσαι δὲ τότε ἀνεξαιρέτως αἱ μοναὶ ἦσαν κατὰ τοῦτο ἀλκουηνικαὶ καὶ ἤτοι ἐκέκτηντο δούλους ἢ δουλοπαροίκους. Φαίνεται δὲ ἀπίστευτον καὶ ὅμως ἀληθέστατον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀτυχοῦς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ μικρόν πρό τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἦτοι τῷ 1775 ἢ 1776, Λουδοβίκος ὁ Γ', ὁ ἀποτίσας ἐπὶ τῆς λαϊμητόμου τὰς ἀμαρτίας τῶν προκατόχων αὐτοῦ, Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' καὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ', ἀπηλευθέρου ἐν Ἀγίῳ Κλαυδίῳ τῆς Φραγκοκομητείας δουλοπαροίκους τινάς, ἐκ τῶν ἀμετακινήτων (le mainmorté): οἱ δὲ δουλοπάροικοι οὗτοι ἀνῆκον καλογήροις⁴.

Ἐν τούτοις καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα σπεύσωμεν ν' ἀνομολογήσωμεν τὴν εὐεργετικὴν ἐν τῇ Δύσει ἐπὶ τῶν ἡθῶν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, μαλαξάντος τὰς καρδίας τῶν ἀτιθάστων τῆς Ἀρχαίου λαῶν, καὶ δὴ, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ρώμης, τοῦ θηριώδους ἐκείνου Ἀττίλα, ὅστις ἔλεγεν ἡ παρίσταται λέγων

«χρότον δὲν φύεται ἐκεῖ ἔνθεν ὁ ἵππος μου διῆλθεν.» Ἀναγνωρίσωμεν ὡς αὐτῶς καὶ τὰς φιλανθρωποὺς ὑπὲρ τῶν δούλων προσπαθεῖας, ὅλας ὅμως ἀτομικὰς, Παπῶν, ἐπισκόπων, ἡγεμόνων καὶ ἰδιωτῶν, ἐφ' αἷς δικαίως ὁ Καθολικισμὸς σεμνύνεται, κατὰ τὸν Μέσον Αἰῶνα,⁵ ἀλλὰ συγχρόνως μὴ λησμονώμεν ὅτι ὁ τιμαριωτισμὸς ὑπῆρξε τὸ πρῶτον στερεὸν βῆμα πρὸς τὴν τῶν δούλων χειραφάτησιν διὰ καὶ ὁρθῶς ὁ Chantereau Lefevre εἶπε «τὰ τιμάρια ἐδούλωσαν τὸν ἐλεύθερον ἄνθρωπον καὶ ἐλευθέρωσαν τὸν δούλον».

Οὕτως ἡ ἐπάρατος δουλεία, ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν, ἡ ἀπαντῶσα ἐν ταῖς πρώταις σελίσαι τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἡ κατισχύσασα ὅσων θαυμασίων καὶ ὄντως εὐαγγελικῶν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης ἰσότητος ἐδίδαξαν ὁ Σενέκας, ὁ Ἐπίκτητος, ὁ Δίων, ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, ἡ Στοά⁶: ἡ δουλεία, ἡ φέρουσα τὸ κύρος τῆς Γραφῆς,⁷ διὸ καὶ ταύτην ἐπεκαλοῦντο πρὸς διατήρησιν τῶν δούλων οἱ Νότιοι κατὰ τῶν Βορείων, ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου ἀμερικανικοῦ πολέμου — ἡ δουλεία τέλος, ἡ ἀριθμοῦσα ἀνὰ χιλιάδας τὰ ἔτη καὶ ἀνὰ ἑκατομμύρια τὰ θύματα, ἔρχεται ἐκλείπουσα ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος καὶ κατὰ τὸν ΙΔ' δὲν ὑφίσταται πλέον. Ὡστε μέγα τὸ ἔργον τοῦ Μέσου Αἰῶνος καὶ τοῦτο μόνον θὰ ἤρκει ν' ἀποπλύνῃ αὐτὸν ἐκ τῶν προετρισβομένων αὐτῷ ἐπὶ ἀμαθίᾳ καὶ βαρβαρότητι κακιῶν.

Καὶ τοιοῦτος ὁ Μέσος Αἰὼν ἐν σκιαγραφίᾳ.

Ὅθεν μέλλοντες ν' ἀναγραφῶμεν ἐν τῷ ἐπομένῳ τινὰ τῶν μεσαιωνικῶν παραδόξων ἢ ἀλλοκότων, φανώμεν ἐπισεικτῆς πρὸς ἐποχὴν, ἣτις τόσῳ πλουσίαν κατέλειπεν ἡμῖν κληρονομίαν, διότι ἀποδεχθέντες τὸ κληροδότημα δέον ν' ἀποδεχθῶμεν καὶ τὸν κληροδότην.

Ε ΛΣΩΠΙΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία περὶ τῶν ὀλυμπιακῶν ἐπιγραφῶν

Γνωστὸν τυγχάνει τοῖς περὶ τὴν ἀρχαιογνωσίαν διατρέ-

1 Ὅρα περὶ τῆς ἀγριότητος τῶν λαῶν τούτων καὶ περὶ τοῦ Ἀττίλα ἰδίᾳ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, ἔτος 1880 σελ. 37—85.

2) Ὅσα περὶ τούτου ἐν ἑκτάσει Edmont Ryan: Biafaits de la religion chrétienne, (ouvrage traduit de l' anglais), pag. 201—217. Paris, 1810.

3 Παρὰ Biot, ἐνθ' ἄνωτ.

4 Ὅρα περὶ τούτου τὸ ἔγκριτον καὶ βραβευθὲν συγγραμμα τοῦ Denuis: Histoire des théories et des idées dans l' antiquité tom. II, pag. 62 καὶ ἐφεξ. Paris, 1856.

5 Γενεσ. ΚΔ', 33 καὶ 34: «Καὶ εἶπε, πῶς Ἀδράμ ἐγὼ εἰμι.—Κύριος δὲ ὑλόγησε τὸν κύριόν μου σρόδρα, καὶ ὑψώθη καὶ ἔδωκεν πρόβατα, καὶ μῆσους, καὶ ἀργύριον, καὶ χρυσίον, καὶ ἰσίδας, καὶ καμήλους καὶ ὄνους».

1. Τοιούτοι: l' Etourdi (1853), le Sicilien, l' Avaré (1668) καὶ ἄλλαι.

2. Παρὰ Laurent. ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 225.

3. Felix Bodin: Résumé de l' histoire de France, pag. 76, not.

4.— Michaud: Biographie des Contemporains, ἐν βίῳ Louis XVI.

θουσιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐν ἀρχαιολόγοις διακλινόμενου Γερχάρδου χρονολογείται ἡ ἰδρυσις τῆς ἐν τῇ μητροπόλει τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας **Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας**. Ταύτης λοιπὸν αἱ συνεδρίαί ἤρξαντο τῇ 7 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, ὅτε μετὰ βραχείαν προσφώνησιν τοῦ προέδρου κ. **Κουρτίου** πρὸς τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνειλεγμένους ἑταίρους καὶ τὴν ὑποβολὴν τῶν ἐκ δωρεᾶς τῇ ἑταιρίᾳ προερχομένων συγγραμμάτων ὁ καὶ παρ' ἡμῖν γνωστὸς ἑταῖρος τοῦ ἐνθάδε γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου Πουργὼλ δ' λόγῳ διήλθε τὰς ἐπὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ἐδάφους ὑστάτας ἐργασίας τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους. Συντελεσθέντος δὴλα δὴ τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος τῶν κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἀνασκαφῶν ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος διετέλεσεν ἐργαζόμενος ἐπὶ τόπου ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος διφήτωρ, οὗ τὴν τελεσφόρον ἐργασίαν προσηκόντως ἐξῆρεν ὁ κ. Κούρτιος ἐν τῷ περὶ Ὀλυμπιακῶν ἀνασκαφῶν λόγῳ, ὃν ἀπὸ πῆγγειλε κατὰ τὴν 16]28 Σεπτεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους ἐν Κερλοσρούη ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῇ 36 συνόδου τῶν Γερμανῶν φιολόγων καὶ διδασκάλων καὶ περὶ οὗ ἰδ. τὴν ἡμετέραν διατριβὴν ἐν ἀριθ. 4003 καὶ 4006 τοῦ Αἰῶνος. Μετὰ τὴν περάτωσιν δὴλον ὅτι τῶν προτέρων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐργασιῶν, αἵτινες διαρκουσὶν τῶν ἀνασκαφῶν συνίσταντο διαφερόντως εἰς περισυναγωγὴν καὶ ἀναγραφὴν τῶν παντοδαπῶν εὐρημάτων, ἐν τέλει αὐτῶν ἐλείπετο ἀσυντέλεστον τὸ πρόβλημα ὅπως τὰ καθ' ἕκαστον συστήματα τοῦ θαψιλοῦς καὶ ἀρτικτικῆτος ὕλικου ὑποβληθῶσιν εἰς εὐρυτέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἐπεξεργασίαν, ἥτις καθίστατο δυνατὴ μόνον ἐπὶ τόπου. Ὅθεν μέρος τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, τουτέστιν **ἐκ νέου ἐξέτασιν τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν** ἐπεξεργάσασθαι ὁ κ. Πουργὼλ δ' τῇ ἐντολῇ τῆς ἐν Βερολίνῳ βασιλ. Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ λήξαντι θέρει τοῦ ἔτους τούτου ἐν Ὀλυμπίᾳ διατριβὴν. Τὸ δ' ὕλικόν αὐτὸ εἶναι περιεκτικώτατον, διότι ὁ αὐξων ἀριθμὸς τοῦ εὐρετηρίου τῶν κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἀνασκαφῶν ἀνέρχεται περὶ τὰς ἑκατὸν καὶ χιλίας καὶ περὶ ἐν αὐταῖς ἀνευρισκομένων καὶ τινῶν ἀσημάντων καὶ ἀναρίθμων ἀποσπασμάτων, ἅτινα, ὡς εἰκὸς, μεγάλως μειοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ὅλων τεμαχίων. Ἐὰν κατορθωθῇ ἡ ἐκ νέου συναρμογὴ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποσπασμάτων, παραμένει ἀνατιθέμενος συλλογῇ ἐπιγραφικῶν μνημείων, ἧς ὑπερτεροῦσι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν σημασίαν μόνον αἱ ἐν Ἀθήναις συνηγμέναι συλλογαὶ τῶν ἀρχαιοτήτων. Παρεκτὸς τούτου ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπαυξάνεται ἔτι καὶ νῦν διηνεκῶς, διότι μὴ σκοπομένης καὶ αὐτῆς τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ μεγάλῳ ὄγκῳ τῶν τέως ἀνακεχωσμένων λίθων εὐρίσκεται ἀπαύστως ἄλλη νέα πληθὺς μετὰ γραπτῶν λειψάνων. Καὶ μέγα μέρος τῶν ἐν ταῖς τελευταῖαις ἔτεσιν εὐρημάτων τάσσονται εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ ἅτε ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐπίτηδες ἐργατῶν καθωρισμένων πρὸς τὸ διαλέγειν τοὺς μεγάλους σωρούς τῶν λίθων (οἵτινες παρτείνονται καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον

τῶν ἀνασκαφῶν), καὶ μικροῦ δεῖν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν νέον κέρδος ἀναφαινόντων. Ἡ συλλογὴ αὕτη συνίστατο ὡς τὸ πλεῖστον εἰς μικρὰ ἀποσπάσματα, ἢ εἰς λίθους, ὧν ἡ γραφὴ τοσοῦτον εἶναι ἀπεσβεσμένη, ὥστε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν μέχρι τοῦδε διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν παρατηρητῶν. Ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτοις κατάδηλον γίνεται, ὅτι ἐν ταῖς ἐναγχοῦς ταύταις ἀνευρεθείσαις ἐπιγραφαῖς ὑπάρχουσιν ὑπερβάλλοντα ποσοστὰ τοιούτων, αἵτινες ἐπιπολαίως πάνυ δύνανται νὰ ἀγινώσκωνται. Καὶ δὴ ἡ ἐκ τούτων ἐν πάσῃ δυνατῇ ἐντελείᾳ καὶ ἀκριθείᾳ λήψις ἀντιγραφῶν ἀπετέλεσε τὸ σπουδαιότατον ἔργον τοῦ ἀγορεύοντος, ὅστις ἐλλόγως παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀναγνώσις τοιούτων λίθων ἀπέβαινε δυνατὴ μόνον τῇ βοηθείᾳ τεχνικῶν μέσων, οἷον ἀποτριβῆς ἐπὶ μεταξωτοῦ χάρτου, ἢ περιρραντισμοῦ τοῦ λίθου διὰ λεπτυνθείσης σινικῆς μελάνης, ἢ ἄλλης ὕλης χρώματος, μέθοδος ἐπίμοχθος καὶ χρονία, οὐδ' ἐπὶ πάντων ἔχουσα εἰς τὸν σκοπὸν. Ἄλλο ἐπιτεταγμένον ἔργον τῷ ἀγορεύοντι ἐστρέφετο εἰς τὴν ἐκ νέου ἀντιβολὴν τῶν προτέρων ἐγγράφων πρὸς τὰ ἀρχέτυπα, ἥτις ὅμως ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας ἐπιμελείας, τῆς καθόλου ἐφαρμοσθείσης ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐπιγραφῶν, ὀλίγας μόνον καὶ ἀναλόγως ἀσημάντους βελτιώσεις ἡδύνατο νὰ παράσχω, ὧν ἔτι πρὸς τοῦτοις τινὰ ἔσονται μάλλον διόρθωσις ἀμαρτημάτων τοῦ τύπου, ἢ βελτιώσεις τῶν προτέρων ἀντιγραφῶν. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐπόμενον, πρώτιστα προσεδόκατο νέον τι ἐκ τῶν μάλιστα δυσαναγνώστων λίθων. Διαφέρουσιν δυσχέρειαν συναποτελοῦσιν ἐκάστοτε τὰ λειψάνα τῶν στοιχείων, τὰ ἐπὶ τῶν τετρασυσμένων ἄκρων τετεμαχισμένων λίθων, ἅτινα στοιχεῖα, ἢ γράμματα πλεονάκεις εἰσὶ τὰ μάλιστα σπουδαῖα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων μερῶν τοῦ κειμένου. Ἐκ τῶν μειζόνων ἐπιγραφῶν, αἵτινες διὰ τούτου τοῦ τρόπου διωρθώθησαν, ἢ πληρέστερον ἀνεγνώσθησαν, μνημονεύεται α) ἡ ἀρίγνωτος ἐπιγραφή κ ρ ι σ ε ω ς ἐ π ῖ τ ῆ ς β ἄ σ ε ω ς τ ῆ ς Νίκης, ἡ περιέχουσα τὴν ἀπόφασιν ἐν τινι περὶ ὀρίων ἐριδι Σπάρτης καὶ Μεσσήνης καὶ τιθεμένη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι δεσποτείας τῶν Ρωμαίων. β) παραπλησίᾳ αὐθεντικῆς γραφῆς τῆς ἀρχαίας συμπολιτείας μετὰ τοῦ καθορισμοῦ ὀρίων Σπάρτης καὶ Μεγαλοπόλεως γ) τὸ ἀπόσπασμα τρίτου μνημείου τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ ἐποχῆς, ἐν ᾧ φέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ πολιμαχίου Καρυῶν. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τεκμηριοῖ μᾶλλον τὴν ἐν τῇ νῦν περιόδῳ ὅφ' ἄπασσιν τῶν ἐλληνίδων πολιτειῶν ἀνομολογουμένην σημασίαν τῆς Ὀλυμπίας ὡς οὐδετέρου ἐθνικοῦ ἱεροῦ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλη περαιτέρω μάλα περιεκτικὴ ἐργασία κατὰ τὸν ἀγορεύοντα ἐγένετο τελευταῖον ἡ ἀσχολία περὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν πληθὺν λειψάνων μειζόνος καὶ ἐλάσσονος μεγέθους. Ἐνταῦθα προῦκειτο ὅπως ὑποδειχθῇ ἡ χώρα τῶν ἀνηκόντων πως ἄλλήλοις τεμαχίων, ἢ ἐκείνων, ἅτινα ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀναπλήρωσιν ἄλλων ἡδὴ γνωστῶν ἐπι-

γραφῶν, ἣ τελευταῖον ὅπως ἐκ τῶν ὑπολοίπων μνημονευομένων ὑπολειμμάτων διαγνωσθῇ ὡς τὸ δυνατόν ἡ σημασία τοῦ ἀπολεσθέντος ὅλου, εἰς ὃ ἀνήκον. Σημειωτέον δ', ὅτι ὁ κ. Πουρ-κῶλδ καὶ συνέταξεν ὡς οἶόν τε πλήρη ἰδίαν τάξιν ἐπιγραφῶν, (ἀντινες ὡς τὸ πλεῖστον ἐτηρήθησαν τεμαχιδόν), διὰ τὸ διάφορον αὐτῶν, ὃ παρέχουσιν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώσεως τῶν ἱερατικῶν κατὰ τῶν Ὀλυμπίων θεσμίων. Εἶναι δὲ ἡ τάξις αὕτη τῶν ἐπιγραφῶν οἱ ἐξ Ὀλυμπιάδος εἰς Ὀλυμπιάδα ἀναγεγραμμένοι κατὰ λόγους τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀρχόντων. Τούτων οὐκ ὀλίγοι εἰσὶ γνωστοί, οἵτινες δυνατόν καὶ νὰ διπλασιασθῶσιν. Ἐνια ἐν αὐτοῖς τεμάχη, τὰ ἐν τῇ τῶς μονώσκει αὐτῶν μικρὸν τὸ διάφορον διεγείροντα, προσέλκονται σημασίαν, ἀφ' οὗ ἐτέθησαν εἰς συναφὴν πρὸς ἄλλα ὅσον τὸ δυνατόν κατ' Ὀλυμπιάδα χρονολογούμενα ἀποσπάσματα, καὶ τελευταῖον ἐπετεύχθη ὅπως ἐκ τούτων τῶν μέχρι τοῦ νῦν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μεμονωμένως διεσκεδασμένων λειψάνων σχηματισθῇ μετ' ἀσημάντων μόνον διακοπῶν συνεχῆς σειρὰ αὐθεντικῶν μαρτυριῶν, ἥτις ἀρχομένη ἐν τῇ δευτέρᾳ πεντηκονταετηρίδι τοῦ α. π. X. αἰῶνος μὴνύεται διὰ τινος χρονικῆς περιόδου τεσσάρων αἰώνων μέχρι τῆς ὀψίας ρωμαϊκῆς περιόδου. Ὡς μέσον δὲ τοῦ ἀποδεικνύει τὴν ὡς ἔγγιστα χώραν καὶ αὐτοῖς τοῖς μικροτέροις τεμαχίοις ἐντὸς τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος σειρᾶς εὐρέθη παρὰ τὰς συχνὰ ἐν χρήσει ἐνδείξεις, ἅστας προσφέρει ἡ ἐπ' ἀνάδοξος γνωρίμων ὀνομάτων, ἐπὶ διαφερόντως ἡ θεωρία τῶν ἐνεπιγράφων λίθων ὡς μνημείων· διότι κατεδείχθη, ὅτι καὶ ἡ μορφή καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν πλακῶν καὶ τῶν πινακῶν (τῶν χαλκῶν δηλ.), ἐφ' ὧν εἶναι ἀναγεγραμμένοι οἱ προειρημένοι Κατάλογοι, μνηύουσιν ὠρισμένην κατὰ μικρὸν προῖον ἀνάπτυξιν.—Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων, ἃ ἀνέφηναν αἱ ὕσταται κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἀνασκαφαὶ (ἥτοι ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεος ἔτους μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφῶν) αἱ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ ἐξῆς. ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀνδριάντων τοῦ περικλειοῦς οἴκου τῶν νικητῶν Ροδίων Διαγοριδῶν! (κατὰ τὴν ἐν Ἡ-

1) Κατὰ δὲ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Εὐθύμου Πύθαρχός τε ἔστηκε.... Θεοσάμενος δὲ καὶ τούτους ἐπὶ τῶν Ροδίων ἀθλητῶν ἀρίστη τὰς εἰκόνας, Διαγόραν καὶ τὸ ἐκείνου γένος. Οἱ δὲ συνεχεῖς τε ἀλλήλοισι καὶ ἐν κοσμῷ τοῖσδε ἀνέκειντο, Ἀκουσίλαος μὲν λαβῶν πυγμῆς ἐν ἀνδράσι στέφανον, Δωριεύς δὲ ὁ νεώτατος παγκρατίῳ νικήσας Ὀλυμπίᾳ ἐφείξῃ τρισί. Πρότερον δὲ ἔτι τοῦ Δωριέως ἐκράτησε καὶ Δημάγητος τοὺς ἐσελθόντας ἐς τὸ πγκράτιον. Οὗτοι μὲν ἀδελφοὶ τὲ εἰσὶ καὶ Διαγόρου παῖδες, ἐπὶ δὲ αὐτοῖς κεῖται καὶ ὁ Διαγόρας, πυγμῆς ἐν ἀνδράσι ἀνελόμενος νίκην· τοῦ Διαγόρου δὲ τὴν εἰκόνα Μεγαρεύς εἰργάσατο Καλλικλῆς Θεοκόσμου τοῦ ποιήσαντος τὸ ἀγάλμα ἐν Μεγάρῳ τοῦ Διός. Διαγόρου δὲ καὶ οἱ τῶν θυγατέρων παῖδες πύξ τε ἤτκησαν καὶ ἔσχον Ὀλυμπιακάς νίκας, ἐν μὲν ἀνδράσι Εὐκλῆς Καλλιάνακός τε ὦν καὶ Καλλιπατεῖρας τῆς Διαγόρου, Περίσοδος δὲ ἐν παῖσιν, ὃν ἡ μήτηρ ἀνδρὸς ἐπιθεμένη γυμναστοῦ σχῆμα ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων αὐτῇ τὸν ἀγῶνα ἤγα-

λιακ. βιβλ. VI κ. 7 περιγραφὴν τοῦ Πausανίου) ἦτο γνωστὴ μικροῦ δὲ ἰν πλήρης βάσις φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ Δημαγήτου, υἱοῦ τοῦ Διαγόρου, εἰς ἣν νῦν ἐπὶ προστίθενται τὰ ἐκ πέντε μικρῶν ἀποσπασμάτων συντεθειμένα τεμάχη ἄλλης βάσεως τοῦ Διαγόρου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δημαγήτου, υἱοῦ, ἡ πατὴρ τοῦ προμνημονευθέντος.— Ἐπὶ τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἀναθήματος Πτολεμαίου τινὸς πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν πρὸς ἵδρυσιν ἀνδριάντος ἐνός τῶν Σπαρτιατῶν, ἀνευρέθη ἐπὶ πλέον τέμαχος καὶ καταδείκνυται, ὅτι τὰ περισωθέντα ὑπολείμματα ὁρμῶνται ἐκ τῆς βάσεως μεγάλου κίονος, ἐφ' οὗ ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ ἀνδριὰς ἐκεῖνος. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐν συναφῇ πρὸς ἄλλους δύο κολοσιαίους ἀναθηματικούς κίονας, οὓς ἀνέθηκεν ἐν Ὀλυμπίᾳ Σάμιος τις μετὰ τῶν εἰκόνων Πτολεμαίου τοῦ Φιλadelphου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀρσινόης², τὸ μνημεῖον, λέγομεν, αὐτὸ ἐν συναφείᾳ καὶ πρὸς παρεμφερῆ ἐν Δήλῳ καὶ Σαμοθράκῃ ἀναχωθέντα λείψανα συναποτελεῖ σύστημα μνημείων. Ἐν τοῖς μνημείοις αὐτοῖς ὁ ἀγορεύων ἀναγνωρίζει τὰ ἐλληνιστικὰ πρότυπα τοῦ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ ἀρχιτεκτονικῇ χαρακτηριστικῶς ὅσον ἐκμορφωθέντος τούτου θέματος, ὡς λ. χ. τοῦ τῶν ἐν Ρώμῃ στηλῶν τοῦ Τραϊανοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἡ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ κοσμηματικὸν ἐπιτετινομένη συνέχεια τοῦ ἀρχαίου παρ' Ἑλλήσιν ἔθους, καθ' ὃ μετεχειρίζοντο στήλας αὐτοτελῶς, ἢ πρὸς ἐκθεσιν ἀνδριάντων καὶ τῶν τούτοις παραπλησίον ὡς μνημείων καὶ ἀναθημάτων, δι' ἃ περιεσώθη ἔτι σειρὰ παραδειγμάτων ἐκ Μήλου, Πόρου καὶ ἄλλων τόπων.— Ἀναθήματος τῶν Βυζαντίων, ἥτοι ἀνδριάντων Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δημητρίου (ὅς μνημονεύει ὁ Πausanias ἐν Ἡλιακ. VI 15, 7 «Δημήτριον δὲ τὸν ἐλάσαντα ἐπὶ Σέλευκον στρατιᾷ καὶ ἀλόντα ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τοῦ Δημητρίου τὸν παῖδα Ἀντίγονον, ἀναθήματα ἴστω τις Βυζαντίων ὄντας.») ἀνευρέθη τέμαχος τῆς βάσεως καὶ ἐπιγραφῆς, μάλιστα καὶ τοιοῦτο τῆς βάσεως τοῦ πατρὸς. Ἄλλο μικρὸν τεμάχιον ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀνδριάντος υἱοῦ τινος τοῦ Πύρρου, ὡς αὐτὸς ἀντίστοιχον πρὸς ὑπάρχουσιν ἐκ μακροτέρου χρόνου βάσιν τῆς εἰκόνης τῆς Ὀ-

γεν. Οὗτος δὲ ὁ Περίσοδος καὶ ἐν τῇ Ἀλτεῖ παρὰ τῆς μητρὸς τὸν πατέρα ἔστηκε. Διαγόραν δὲ καὶ ὁμοῦ τοῖς παῖσιν Ἀκουσίλαῳ καὶ Δημαγήτῳ λέγουσιν εἰς Ὀλυμπίαν ἔλθεῖν· νικήσαντες δὲ οἱ νεανίσκοι διὰ τῆς πανηγύρεως τὸν πατέρα ἔφερον βαλλόμενον τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνθεσι καὶ εὐδαίμονα ἐπὶ τοῖς παῖσι καλούμενον. Γένος δὲ ὁ Διαγόρας τὸ ἐξ ἀρχῆς Μεσσηνίος πρὸς γυναικῶν ἦν καὶ ἀπὸ τῆς Ἀριστομένους γεγόνει θυγάτηρ κ. τ. λ.

1) Ὁ Πτολεμαῖος Β'. ὁ Φιλadelphος τοῦ Πύκλῃν γεννηθεὶς ἔπει 309 ἐν τῇ νήσῳ Κῶ, ἐτελεύτησε κατὰ τὸ 246 ἔτος π. X.

2) Ἡ θυγάτηρ αὕτη Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ τῆς Βερνίκης ἐγένετο σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου, οὗ μετὰ τὸν τελευτῆν ἔπει 281 π. X. διέτριψε τὸ πρῶτον ἐν Ἐφέσῳ, εἶτα ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα συνεζύγη τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Πτολεμαίῳ τῷ Φιλadelphῳ ἴδ. Ἰουστινίνου 24, 2, 3.

λυμπιάδος, ἥτις ἦτο θυγάτηρ τοῦ Πύρρου καὶ σύζυγος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου.— Ἐπὶ τινος μικροῦ καὶ μόλις ὁρατοῦ ἀποσπάσματος εὗρέθη ἔτι ἅπαξ ἐπίγραμμα, ὅπερ γνωρίζομεν ἐκ τῆς βάσεως ἀνδριάντος Πολυβίου τινός, ὅστις ἀπόγονος τοῦ μεγάλου ἱστοριογράφου ὧν τίθεται ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων. Τοῦτο δὲ εἶναι ἐρίτιμον τεκμήριον περὶ τοῦ ὅτι συνειθίζον ἀποδίδωσι τῷ οἴκῳ αὐτῷ σημασίαν ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράμματος· διότι κατὰ τὴν εἰκοτολογίαν τοῦ κ. Πουργώλδ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίγραμμα ἀνῆκεν ἑκαταλῆι εἰς τὸν περιφανῆ πρόγονον (τουτέστι τὸν ἱστοριογράφον Πολύβιον). Ἐκτυπον αὐτοῦ ἐν τῷ δήμῳ Κλείτορι τῆς Ἀρκადίας ἀνευρεθέν, ὃ κατὰ τινὰ ἔχνη τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράμματος μετὰ μεγάλης τῆς πιθανότητος ἀνεφέρετο εἰς αὐτὸν τοῦτον, προσλαμβάνει ἐντεῦθεν νέαν βεβαίωσιν. Καταλύσαντος ἐν τούτῳ τὸν λόγον τοῦ κ. Πουργώλδ ὁ κ. Κούρτιος ἐπέδειξε τοῖς ἐταίροις δύο φωτογραφήματα, ἅτινα ὁ ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴς τῇ

Ῥωσσίας φὸν Σαβουρώφ ἐπεμελήθη νὰ φιλοτεχνήσῃ χάριν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας. Τὰ φωτογραφήματα αὐτὰ ἀπεικονίζουν τὸ νεώτατον ἀπόκτημα τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Σαβουρώφ, ἥτοι ὁ πτὴν γῆν ἐκ Κορίνθου ὑπὲρ τὸ ἐν τριτημόριον φυσικοῦ μεγέθους ἀξιολόγως μετὰ τοῦ χρωματισμοῦ διατηρουμένων. Παριστάνει γυμνὸν νεανίαν, πιθανῶς τὸν Ἑρμῆν στεφανηφόρον, ὅστις μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος προσανακλίνεται ἐπὶ στελέχους δένδρου, οὗ ὑπερθεν κρέμαται ἡ χλαμύς. Καὶ οἱ μὲν πόδες εἶναι ἐσταυρωμένοι, ἡ δὲ δεξιὰ χεὶρ κεῖται ἐπὶ τῶν νώτων. Ἡ δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος μορφή κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς κεφαλῆς, τὴν ἐξέτασιν τῆς κόμης, τῆς καταπιπτούσης ἐσθῆτος καὶ λοιπῶν τεκμηριοῦ κατὰ τὸν κλεινὸν Κούρτιον τεχνοτροπίαν τοῦ Πραξιτέλους.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Δεκέμβριον ἀρχάμενον, 1882.

Ν. ΠΕΤΡΗΣ

Ὁ μέγας φιλόσοφος δραματογράφος τῆς Γερμανίας

ΓΚΑΙΤΕ (Goethe)